

La ciutat habitable per a tothom. Necessitats de l'infant*

Espai Obert

Francesco Tonucci

Pedagog i director científic del laboratori *Fano, la città dei bambini*.

"Parlaré substancialment de la ciutat. Però la meva anàlisi no vol ser una anàlisi sociològica i urbanística, sinó personal. I vull dir que la ciutat s'ha perdut i ha perdut els seus ciutadans en el procés que ha patit en els darrers anys: un desenvolupament increïble i desastrós.

La ciutat ha passat de ser un lloc de trobada i d'intercanvi a ser un lloc de negocis al més baix nivell, el de l'especulació, i ha triat com a criteris de desenvolupament els dos que en la meva anàlisi són importants: la separació i l'especialització. Això significa que la ciutat s'ha desenvolupat creant llocs diferents per a funcions diferents i llocs diferents per a persones diferents. Han nascut els llocs per a dormir, els llocs per a divertir-se, els llocs per a curar-se.

Hi ha els llocs de la gent gran, els llocs dels nens, hi ha els llocs per a comprar, és a dir, que la ciutat s'ha mogut amb aquests criteris

de separació i especialització. Els centres històrics s'han buidat, la gent ha deixat el centre per a anar a la perifèria. Aquest cost cal pagar-lo, i els administradors, que han de garantir el seu poder de quatre anys en quatre anys, han de fer un contracte amb els electors per a pagar aquests costos. Els costos han estat els serveis. La ciutat em diu: «no et preocupis, jo et dono els serveis, et dono un sistema de transport eficient, et dono llocs per als nens, et dono llocs per a la gent gran».

Els administradors han escollit un ciutadà símbol, un ciutadà paràmetre que és el ciutadà mitjà. Aquest correspon a l'elector fort i potent que nosaltres descriuim com un home adult i treballador.

La proposta és simplement aquesta: substituir els paràmetres de l'home adult treballador pels d'un nen, o sigui, assumir el nen com a paràmetre per a pen-

* Transcripció de la ponència que Francesco Tonucci va fer a les jornades *Petits, però ciutadans* el 18 de març de 1995. Transcripció de Maria Torrents i Tintó i Rosa Vergés i Clemente i traducció del castellà de l'AC.

sar, projectar i avaluar la ciutat. Estic parlant de la ciutat; estic demanant als administradors que canviïn el paràmetre d'avaluació, el paràmetre de la mesura, i que baixin la seva òptica fins a l'altura del nen per a no perdre ningú. Aquest és el sentit. I a més cal assumir la diversitat inherent al nen com a garantia de totes les diversitats que avui proposa la ciutat.

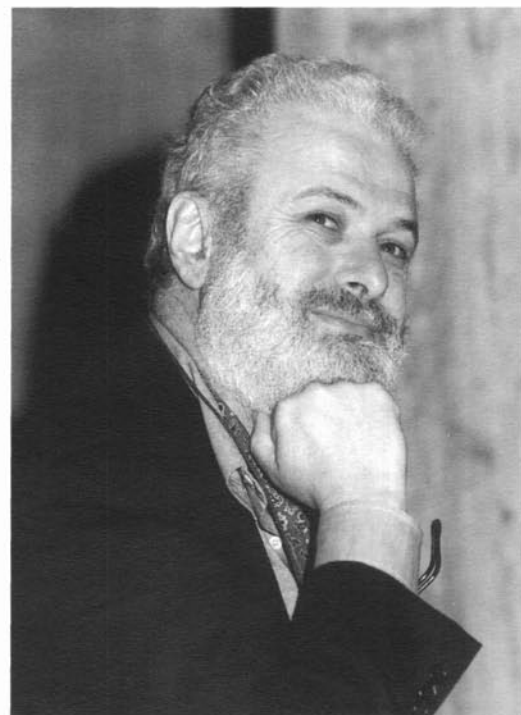
Està clar que en una ciutat els ciutadans viuen malament i a vegades es resignen amb els serveis que els ajuden a viure així, però els nens viuen pitjor. Estic molt preocupat per la lògica que s'està manifestant a la ciutat. És la lògica substitutòria de crear elements de sortida. Per exemple, s'han creat els centres comercials: els hipermercats. Què és un hipermercat? Una petita ciutat bonica, perquè no hi entren cotxes, els nens poden anar sols, hi ha llocs per a ells, hi ha restaurants i hi ha tot el que es desitgi comprar. És una ciutat de compres i alhora un lloc social. És una substitució de la ciutat. No tenim esperança de recuperar la ciutat perquè funcioni com a tal i ens construïm alternatives; això és el que m'espanta. Una alternativa podria ser el parc. Quan estem cansats de la ciutat, anem al parc. Jo no crec que ens puguem cansar de la ciutat; la proposta és més aviat recuperar l'esperança de modificar la ciutat, pensar en un futur per a les ciutats.

El nen, però, viu pitjor, perquè els serveis no s'han pensat per a ell, sinó sempre mitjançant el paràmetre dels adults. Es pot pensar que hi ha certs serveis per als

nens, però no és cert: són serveis per als adults que acullen nens, que és diferent. Portar els nens al bonic marc que es coneix com a parc és trair-los, perquè per a anar al parc els cal esperar que un adult els acompanyi. I si els acompanya, quasi sempre els demana que es canviïn; si es canvien, no poden embrutar-se; si els acompanya, han de jugar vigilats, i no es pot jugar vigilat.

Hem robat el joc als nens pensant que fem una bona cosa, perquè la ciutat és més bonica. No importa si no hi ha tants espais verds que quasi no es veuen, perquè el parc es veu i l'alcalde pot ensenyar-lo als seus ciutadans, que reconeixen que ha fet una cosa important per als nens. Un parc per a nens com es reconeix? Perquè té tot el que és dels nens: un gronxador, una roda, els tobogans. Com es construeix un lloc o un parc per a nens? L'administrador ho pensa de manera que el reconeguïn els adults. Però si de veritat volem fer un parc per a nens, ha de ser un lloc que no es reconegui; cal que sigui un lloc ric, amb moviment de terra, forats, llocs per a amagar-se, matolls, pedres, sorra; no importa, tot el que puguem. És un lloc creïble, un lloc que deixem als nens. Aquesta és l'aposta que jo estic proposant a urbanistes i arquitectes: no dedicar espais als nens, sinó deixar espai als nens.

De tot això, d'aquesta proposta —assumir els nens com a paràmetre de la ciutat—, hauria d'obtenir-se una conseqüència operativa i concreta molt particular, que és que els nens puguin sortir de casa sols.

Francesco Tonucci en un moment de la seva intervenció.

(Fotografia: Jordi Ribó.)

Què significa que els nens puguin sortir, altre cop, sols de casa? És difícil, perquè avui els nens viuen sols. El nen viu sol i ho fa tancat en una casa fortalesa. Aquesta em sembla que és la descripció de la malaltia més gran dels nostres fills dins d'una societat rica. I per què els tenim tancats? Perquè tenim por.

Avui, la casa és perillosa, i no perquè estigui mal feta, sinó perquè el nen passa massa temps a dins, i com que no pot resistir-ho pel sol fet de ser nen, per sort, l'únic que pot fer, com fa amb les joguines, es trenca-les, perquè així fa quelcom actiu amb una joguina que es resisteix a «ser jugada». I fa el mateix amb la casa: observant el perill, d'alguna manera troba l'aventura, que pot ser perillosa; per exemple, mirar què són aquells forats de l'endoll, com funcionen o quin gust tindrà aquesta píndola de colors.

Un altre aspecte dins d'aquesta societat és que el nen està confiat a una moderna cangur que és la televisió. La qüestió és que el nen s'immobilitza davant de la televisió, que aprofita per a transformar-lo en un comprador. Això també és greu. Però el sol fet d'immobilitzar-lo significa treure al nen la facultat de ser nen. Què podem fer? Algunes famílies tenen reglaments molt rígids: només una hora. És un conflicte permanent.

Hi ha una altra solució: els nens poden jugar amb altres nens. De nou, això significa sortir de casa. A mi m'agradaria molt que els nens, jugant junts, diguessin: — Tornem a la televisió, perquè hi ha una cosa que ens interessa.

Això sí que posaria la televisió en una necessitat de proposar coses de valor. Jo crec que el fet que els nens tornin al carrer significa moltes coses fonamentals.

La primera és tornar a negociar, negociar de nou la relació entre cotxes i ciutadans. Hauríem de tenir carrers per a cotxes que fossin de ràpida comunicació i carrers per a vianants on els cotxes puguin passar, però amb les condicions dels vianants fins que sigui possible construir la ciutat de manera diferent. Hem de buscar nous aliats per als infants i nosaltres estem treballant amb algunes categories socials que ens poden ajudar. Abans, els nens eren confiats als veïns; hi havia una solidaritat social que avui ha desaparegut. Ara tenim les portes tancades i amb un forat per a mirar. Les categories amb les quals estem treballant són, per exemple, la policia urbana. És interessant que participin, i no tant pensant en els nens que poden patir una violència, sinó en els nens que poden tenir necessitat de fer un pipí, o que tenen set, o

que han perdut el tiquet de l'autobús o que no tenen diners per a telefonar a casa per a avisar que arribaran tard. Un policia no pot deixar un nen si no està tranquil.

La segona és la relació amb els comerciants, perquè viuen al carrer i poden veure el que hi passa. Estem demanant als comerciants que acceptin posar un segell, un símbol a l'aparador de manera que els nens puguin saber que poden entrar en aquell comerç i demanar el que necessitin.

Un altre aspecte fa referència als nens que participen amb els joves arquitectes en una arquitectura conjunta. Són projectes en els quals participen els nens, i això és un tema molt interessant.

Per acabar, està clar que tot plegat hauria de tenir com a objectiu el canvi de la ciutat, però això és lent.

Espero que els nens puguin provar una altra vegada l'emoció, l'experiència d'anar sols, de passar-se a recollir al matí, d'ajudar els petits a anar amb ells; que els pares puguin experimentar que els seus fills tenen molta més capacitat d'autonomia de la que es pensen, i, finalment, que els barriers puguin provar, de nou, l'experiència de sentir el soroll dels nens."